

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Hajdhagen, Hangvar socken, Gotlands kommun

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken beslutar länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats med heldragen röd linje på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat (nedan även kallat reservat). Reservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta och med de gränser som slutligen utmärks i fält.

Reservatets namn ska vara Hajdhagen.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Hajdhagen är att:

- Bevara biologisk mångfald samt att skydda, vårda, bevara och utveckla värdefulla naturmiljöer.
- Skogs- och våtmarksmosaiken med en artrik flora och fauna knutna till dessa miljöer ska vårdas och bevaras.
- Strukturer som gamla träd, solbelysta träd, senvuxna träd och död ved ska förekomma i en omfattning som är gynnsam för områdets naturtyper samt typiska och rödlistade arter.
- De ingående naturtyperna ska skyddas och skötas så att typiska arter och strukturer bibehålls.
- Bevara områdets hydrologi.
- Reservatet är även ett Natura 2000-område och det ska bidra till att uppnå gynnsam bevarandestatus på biogeografisk nivå för naturtyperna alvar (6280), basiska berghällar (6110), kalkfuktäng (6410), agkär (7210), rikkär (7230) och trädklädd betesmark (9070).

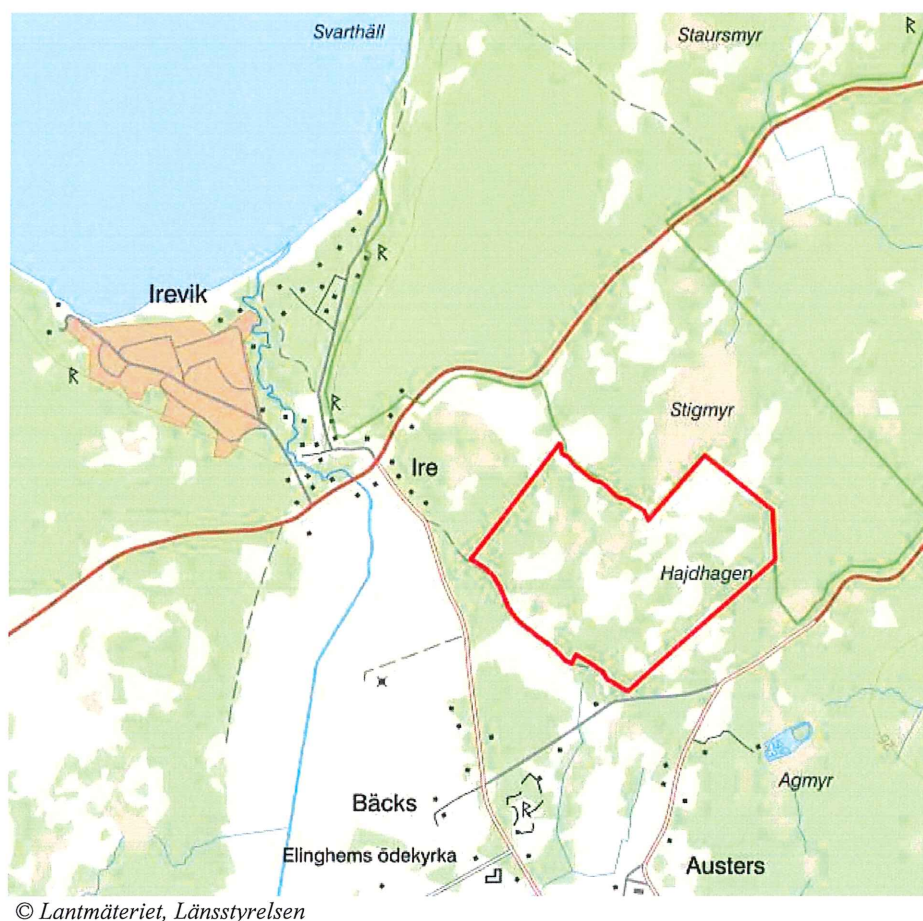
Syftet med naturreservatet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Reservatet ska locka besökare att se, uppleva och få kunskap om områdets typiska livsmiljöer, arter och kulturmiljöer.

Syftet ska uppnås genom:

- Extensivt bete
- Naturvårdsinriktade röjningar och huggningar, löpande vid behov
- Naturvårdande åtgärder i våtmarker
- Anordningar och åtgärder för områdets besökare, t.ex. informationsskyltar och stängselgenomgångar

Översiktskarta

Figur 1. Reservat Hajdhagens placering visas med röd linje.

Uppgifter om naturreservatet

<i>Namn</i>	Hajdhagen
<i>Kommun</i>	Gotland
<i>Län</i>	Gotland
<i>Natura 2000-beteckning</i>	SE0340198 Hajdhagen
<i>Lägesbeskrivning</i>	Cirka två kilometer sydost om Ireviken, se översiktskarta
<i>Koordinat för mittpunkt (Sweref 99)</i>	N 6415059, E 715615
<i>Fastighet</i>	Hangvar Stora Häftings 1:17
<i>Ägarförhållanden</i>	Statligt
<i>Areal</i>	127 hektar
<i>Nyttjanderätter m.m.</i>	Servitut, Vatten och avloppsledningar
<i>Förvaltare</i>	Länsstyrelsen i Gotlands län

Skälen för beslutet

Hajdhagen hyser en stor andel prioriterade skogstyper, säsongsvist översvämmade marker, alvar och våtmarksmiljöer som ger goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald. I området finns ett våtmarksobjekt av klass 2 (graderat utifrån en skala på 1-5, där 1 utgör högsta värdet). Den skogliga kontinuiteten är lång och hydrologin opåverkad av dikning eller dämning. I reservatet har ett flertal rödlistade arter påträffats.

Hajdhagen är ett Natura 2000 område. I norr gränsar området till naturreservatet Hall-Hangvar och västerut angränsar en nyckelbiotop. Naturmiljöerna i Hajdhagen och i Hall-Hangvar är av samma karaktär. Beslutet bidrar därmed till skydd för ett större sammanhängande område av kalkbarrskog, alvar och våtmarksmiljöer, vilket säkrar spridning av arterna mellan dessa reservat och bidrar till den gröna infrastrukturen. Genom att skydda flera intilliggande reservat underlättas även åtgärder för ett ökat friluftsliv så som exempelvis längre vandringsleder.

Beslutet är en del av att uppfylla den av regeringen antagna strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Denna strategi är Sveriges svar på hur vi ska

bidra till att uppfylla den strategiska planen inom konventionen om biologisk mångfald, målen i EU:s strategi för biologisk mångfald samt målen i vårt nationella miljömålsarbete.

Tabell 1. Prioriterade bevarandevärden

<i>Naturtyper</i>	Basiska berghällar (6110), alvar (6280), kalkfuktäng (6410), agkärr (7210), rikkärr (7230) och trädklädd betesmark (9070).
<i>Strukturer och funktioner</i>	Lång trädkontinuitet med äldre träd i solbelyst läge samt stående och liggande död ved. Gynnsam hydrologi och våtmarksmiljöer. Säsongsvisa översvämmande marker.
<i>Arter</i>	Skyddsvärda arter knutna till reservatets naturtyper.
<i>Friluftsliv</i>	Vandringsleder, fornlämningar.

**Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan 2015: VU=sårbar, NT=nära hotad.*

Föreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. uppföra eller utföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg,
3. dra fram mark- eller luftledning,
4. gräva, schakta, fylla ut, spränga, borra, orsaka körsador eller på annat motsvarande sätt påverka mark eller block,
5. ta sten, sand, grus, torv eller andra jordarter,
6. bedriva mineralutvinning,
7. anordna upplag,
8. dika, dikesrensa, dämma eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets hydrologi,
9. avverka, upparbeta eller bortföra levande eller dött träd eller buske eller utföra annan skogsbruksåtgärd,
10. tillföra växtnäringssämne eller använda kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel.

Föreskrifterna ovan (A) ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som framgår av föreskrifterna enligt 7 kap 6 § miljöbalken nedan,

- b) rättighetshavare till vatten- och avloppsledningar att utföra underhåll på sevitutsområdet och ledning, ersättning och borttagande av befintlig ledning samt komplettera med nödvändig infrastruktur, exempelvis fiberkabel, inom samma område där den nuvarande ledningen ligger.

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla

1. röjning och uppmärkning av reservatsgränsen,
2. uppsättning och underhåll av skyltar med information om reservatet,
3. betesdrift eller annan hävd (inklusive uppförande och underhåll av stängsel, stättor, grindar och stängselgenomgångar samt etablering av på- och avlastningsyta för transport av betesdjuren) inom området,
4. anläggande av vandringsled,
5. anläggande av vindskydd i direkt anslutning till vandringsled,
6. natur- och kulturvårdsinriktad röjning, plockhuggning, luckhuggning och hamling, i varierande omfattning utifrån markens kulturprägel,
7. röjning av inväxande ag i fuktängar och rikkärr,
8. punktvis borttagning av vegetation och grävning i delar av agkärr för att skapa öppna vattenspeglar,
9. borrar efter vatten och grävning av bryor för att tillgodose vattentillgången för betesdjur i reservatet,
10. användning av nödvändiga beprövade metoder i syfte att bekämpa invasiva och för området främmande arter,
11. användning av nödvändiga beprövade skötselmetoder i syfte att bevara naturvärden och kompensera för förlust av naturvärden som hotas av invasiva arter,
12. naturvårdsröjning, plockhuggning samt veteranisering av träd för att gynna den biologiska mångfalden,
13. anläggande av parkeringsplats enligt bifogad karta, bilaga 1,
14. undersökning och dokumentation av mark, vegetation samt växt- och djurliv vid inventering och i uppföljningssyfte.

Fastställelse av skötselplan

Länsstyrelsen fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. bifogad skötselplan, bilaga 2, för naturreservatets långsiktiga vård.

Beskrivning av ärendet

Ärendets beredning

Den 1 oktober 2015 blev området Natura 2000. År 2016 förvärvades fastigheten av Naturvårdsverket och i mars 2019 påbörjades arbetet med reservatsbildning.

Redogörelse av inkomna synpunkter på beslut och skötselplan

<i>Avsändare</i>	<i>Framförda synpunkter</i>	<i>Länsstyrelsens bemötande</i>
Myndighet		
Region Gotland	I förslag till beslutet står att: "I reservatet finns en VA-ledning som får underhållas" men i detta fall kan VA-avdelningen se att denna ledning behöver bytas ut i framtiden alternativt kompletteras med ytterligare ledningar. Utmed ledningsdragningen kan det även i framtiden vara aktuellt att anlägga fiber som en del av VA-infrastrukturen. Därmed måste beslutet ändras till att: "VA-ledningar med tillhörande servitutsområde får obehindrat underhållas och kompletteras med nödvändig infrastruktur"	Texten är justerad till att även omfatta för infrastrukturen viktiga komplement som fiberkabel. Större komplement som medför att området utökas kräver dispens enligt föreskrift A punkt 4.
	VA-avdelningen önskar kunna utnyttja den traktorväg som korsar VA-ledningsgatan i nord-sydlig riktning för transport av maskiner och material till och från ledningsgatan.	Den aktuella traktorvägen ligger till viss del på annan fastighet som ej ägs av Naturvårdsverket. Om vägen behöver nyttjas i framtiden bör avtal upprättas med berörda markägare.

Förening		
Gotlands Botaniska Förening	Tillägg till artlistan, justering av artnamn samt synpunkter på framtida inventeringar.	Artlistan och stycket om rödlistade arter är justerat enligt synpunkterna. Tillägg har gjorts om framtida inventeringar och framtida skötselmetoder utifrån tillkommande arter.
	Fällindelning vid kontrollerat bete i fuktängar och rikkärr. Val av betesdjur.	Justering har gjorts. Extensivt bete får ske i hela reservatet och fällindelning behövs ej. Typ av betesdjur specificeras ej. Nu betas intilliggande mark extensivt av nöt. Tanken är att samma djurhållare även kan komma att sköta betet i Hajdhagen. I ett längre perspektiv är det svårt att se hur tillgången till betesdjur kommer att se ut.
	Önskemål om kompletterande inventering av aktuella platser i agkärr innan etablering av småvatten och bryor sker.	Tillägg har gjorts i skötselbeskrivningen för agkärr. Inventering av aktuella platser i agkärren ska ske innan arbetet med etablering av vattenspeglar och bryor påbörjas.
Gotlands Naturskydds Förening	Varför är området markerat i fält innan reservatet är bildat?	Området köptes av Naturvårdsverket år 2016. Det märktes ut kort tid efter förvärvet då planen var att bilda reservatet inom en snar framtid. Arbetet med att bilda reservatet lades dock på is för att återupptas först 2019. Normalt sett så markeras reservaten ut efter att beslutet vunnit laga kraft.
	Då staten äger marken bör jakt inte vara tillåtet i reservatet.	Det finns ingen generell regel mot jakt på statligt ägd mark. I dagsläget finns inget jaktarrende för området. Jakt kan förbjudas i ett reservat om det bedöms hota reservatets syften och naturvärden. Jakt bedöms

		idagsläget inte utgöra ett hot mot områdets rödlistade arter.
	Ta bort b) i A-föreskrifterna som rör fyrhjuling.	Skrivningen har tagits bort.

Motivering till beslutet

Motiv till skyddsformen naturreservat

Länsstyrelsen har bedömt att det är ett angeläget allmänt intresse att Hajdhagen med dess arter och livsmiljöer, bevaras och främjas långsiktigt, enligt de skäl som anges under rubriken ”Skälen för beslutet”. För att uppnå detta krävs skötsel i olika utsträckning i Hajdhagens naturmiljöer. För att naturmiljöerna ska kunna bevaras får inget konventionellt skogsbruk eller någon annan form av exploatering ske i området. För att garantera området det skydd och den skötsel som behövs för att bevara naturvärdena långsiktigt är det motiverat att skydda området som naturreservat.

Motivering till föreskrifterna

A-föreskrifter

Föreskrift 1-7 och 9-10 syftar till att förhindra åtgärder som kan medföra en negativ effekt på reservatets mark, naturmiljöer och arter.

Föreskrift 8 syftar till att förhindra att reservatets våtmarker dikas ut och avvattnas.

Undantag b) avser skötsel och mindre komplement till befintlig VA-ledning. Komplement kan t ex vara fiberdragning. Servitutsområdet får skötas med hänsyn till reservatets naturmiljöer. Detta inom samma område (yta) där den nuvarande ledningen ligger. Större komplement som medför att området utökas kräver dispens enligt föreskrift A punkt 4.

B-föreskrifter

Föreskrift 1-2, 4-5 och 13 möjliggör för förvaltaren att synliggöra och tillgängliggöra reservatet för allmänheten.

Föreskrift 3, 6 och 7 behövs för att sköta reservatet så dess naturvärden och fornlämningar bibehålls.

Föreskrift 8 syftar till att i framtiden möjliggöra etablering av öppna småvatten i de djupare delarna av reservatets våtmarker. Vilket gynnar biologisk mångfald knuten till denna typ av miljö.

Föreskrift 9 underlättar för djurhållaren att upprätthålla betet även vid varma och torra somrar. Vattenfyllda bryor ger även ett värdefullt inslag för den biologiska mångfalden då de kan gynna vattenlevande organismer.

Föreskrift 10-11 behövs för att kunna avvärja och reparera eventuella framtida problem med invasiva arter som kan hota reservatets arter och naturmiljöer.

Föreskrift 12 ger förvaltaren möjlighet att gynna den biologiska mångfalden kopplad till död ved i olika former samt solbelysta träd.

Föreskrift 14 ger förvaltaren möjlighet att följa upp och i viss mån styra utvecklingen i reservatet.

Miljökvalitetsmål

Beslutet ger ett långsiktigt skydd till våtmarker och skogar med höga naturvärden samt till en rik biologisk mångfald med många sällsynta arter. Beslutet bidrar därmed till att uppfylla miljökvalitetsmålen *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett levande odlingslandskap* och *Ett rikt växt- och djurliv*.

Våtmarker och stabila skogsekosystem fungerar buffrande i sin förmåga att hålla vatten och näringsämnen. Reservatets vattenhållande förmåga bidrar till miljökvalitetsmålet *Grundvatten av god kvalitet*.

Beslutet bidrar även indirekt till att uppfylla andra miljökvalitetsmål. Våtmarker och gamla barrskogar lagrar in stora mängder kol i både marken och träden och sänker därigenom koldioxidhalten i atmosfären. Detta motverkar växthuseffekten. Bevarandet av dessa naturmiljöer bidrar därmed till att uppfylla miljömålet *Begränsad klimatpåverkan*.

Ekosystemtjänster

Hajdhagen hyser en variation av friska och motståndskraftiga ekosystem. Naturmiljön bidrar till att bevara biologisk mångfald och artrikedom långsiktigt. En stor mångfald av växter och djur försäkrar oss tillgång till alla nyttor arterna bidrar med i ekosystemen och som vi är beroende av, såsom pollinering, nedbrytning och näringsåterförsel, jordbearbetning, predation av skadedjur på grödor och plantor och tillväxt av skogen genom mykorrhizasvampar.

Reservatet kommer att betas och kommer därmed bidra till den lokala köttproduktionen på Gotland.

Våtmarkerna renar vattnet när det rinner igenom reservatet. De håller också kvar vattnet längre tid på våren och samlar på sig vatten under stora flöden. Detta ger en utjämnande effekt på vattenflödet vilket minskar översvämningens risker nedströms under höga flöden och bidrar till ett stabilare lokalklimat.

Reservatet har också en viktig funktion genom att rena vår luft och binda kol, både i träden och i marken, något som tillsammans med andra kolfällor minskar koldioxidhalten i atmosfären. Skogen och träden bidrar även till ett gynnsamt lokalklimat genom att binda jord och hålla fukt.

Den föreslagna skötseln ökar områdets upplevelsevärden och tillgänglighet. Området förväntas bidra positivt till fysisk aktivitet, vilket gynnar folkhälsan.

Genom att området bli naturreservat ökar intresset för det för besökare. Rik och vacker natur bidrar positivt till turistnäringen och Gotlands varumärke som besöksmål.

Intresseprövning enligt 7 kap 25§ miljöbalken

Bildande av naturreservat är en fråga som är angelägen för det allmänna, och som syftar till att uppfylla nationella och internationella mål om biologisk mångfald och ekosystem. Länsstyrelsen bedömer att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark och vatten inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap. 25 § miljöbalken). I denna bedömning ingår valet av område, avgränsningen av området och reservatsföreskrifterna.

Valet av område är motiverat utifrån områdets höga natur- och friluftsvärden, se rubriken ”Skälen för beslut”.

I avgränsningen av reservatet har endast mark inkluderats som behövs för att uppnå syftet med skyddet.

Reservatets föreskrifter är inte mer inskränkande än vad som krävs för att uppnå syftet med skyddet.

Andra sakförhållanden

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser.

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB. Reservatet ligger inom riksintresse för rörligt friluftsliv (4 kap. 2 § miljöbalken) vilket är ett riksintresse som omfattar hela länet. Ett reservatsbeslut gynnar riksintressets avsikt. Reservatet ligger även inom Natura-2000 i enlighet med habitatdirektivet.

Vidare bedömer länsstyrelsen att beslutet överensstämmer med Bygg Gotland – översiktsplan för Gotlands kommun 2010–2025.

I reservatet finns en VA-ledning som får underhållas.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Bildande av naturreservat

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde förklaras som naturreservat av länsstyrelsen i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Föreskrifter och skälen för beslut

Enligt 7 kap. 5 § miljöbalken ska skälen för beslutet anges i beslutet om att bilda naturreservat.

Enligt samma paragraf ska det i beslutet också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får länsstyrelsen, om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet, förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,
3. utförs gallring, röjning, slåtter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Skötselplan

Enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd skall länsstyrelsen fastställa en skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård. En skötselplan skall ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Förvaltare av naturreservatet

Enligt 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd är länsstyrelsen förvaltare av naturreservatet om förvaltningen inte överläts.

Intresseprövning

Varje medborgares egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad, utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen (2 kap. 15 § 1 st. regeringsformen). Hänsyn tas till enskilda intressen vid

prövning av frågor om skydd av områden. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet skall tillgodoses. (7 kap 25 § miljöbalken). Det innebär att nyttan med den vidtagna åtgärden måste stå i proportion till det utförda och att mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet inte får användas. Utgångspunkten för naturreservat är att ingrepp som motiveras av hänsyn till naturvårds- och miljöintressen betraktas som angelägna allmänna intressen (Prop.1997/98:45, del 2, s. 97). Likaså anges i förarbetena att inskränkningen i den enskildes rätt kan gå långt i syfte att skydda miljö och natur.

Beskrivning av naturreservatet

Hajdhagen består av vidsträckta häll- och alvarmarker med inslag av gles äldre hällmarkstallskog. Våtmarker i form av rikkärr och våtar förekommer i mosaik med tallskog och alvarmarker. Tallskogen är genomgående nästan helt opåverkad av sentida skogsbruk. I området finns naturtyperna basiska berghällar, trädklädda betesmarker och rikkärr av hög kvalitet. Norrut ligger Hall-Hangvars naturreservat och Hajdhagen utgör en naturlig tillökning av detta område. Hajdhagen ligger även i värdestrakt för kalkbarrskog och skogsbyte samt inom Natura 2000. En mer utförlig beskrivning av Hajdhagens naturmiljöer och hur de ska förvaltas återfinns i reservatets skötselplan, bilaga 2.

Upplysning

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Naturreservatet ligger inom ett Natura 2000-område. Enligt 7 kap 28a§ miljöbalken krävs det tillstånd för att bedriva verksamheter eller utföra åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i naturområdet. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön, t.ex.

- körning i terräng med motordrivet fordon enligt terrängkörningslagen (1975:1313),
- fridlysning av alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).
- verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i särskilda skyddade områden (t.ex. Natura 2000) krävs tillstånd enligt 7 kap. 28 a-29 b §§ miljöbalken.

Inom reservatsområdet finns följande fornlämningar: RAÄ Hangvar 283:1 (gravfält), RAÄ Hangvar 301 (hålväg) och RAÄ 295 (brott/täkt).

Detta beslut ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningar.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 3.

De som medverkat i beslutet

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Anders Flanking efter föredragning av naturvårdshandläggare Sebastian Bolander. I beslutet har även reservatsförvaltaren Tomas Johansson, naturvårdshandläggaren Ingrid Thomasson samt naturvårdshandläggare David Lundgren medverkat. Förslaget är berett i länsstyrelsens ledningsgrupp.

Anders Flanking

Sebastian Bolander

Så här hanterar vi dina personuppgifter

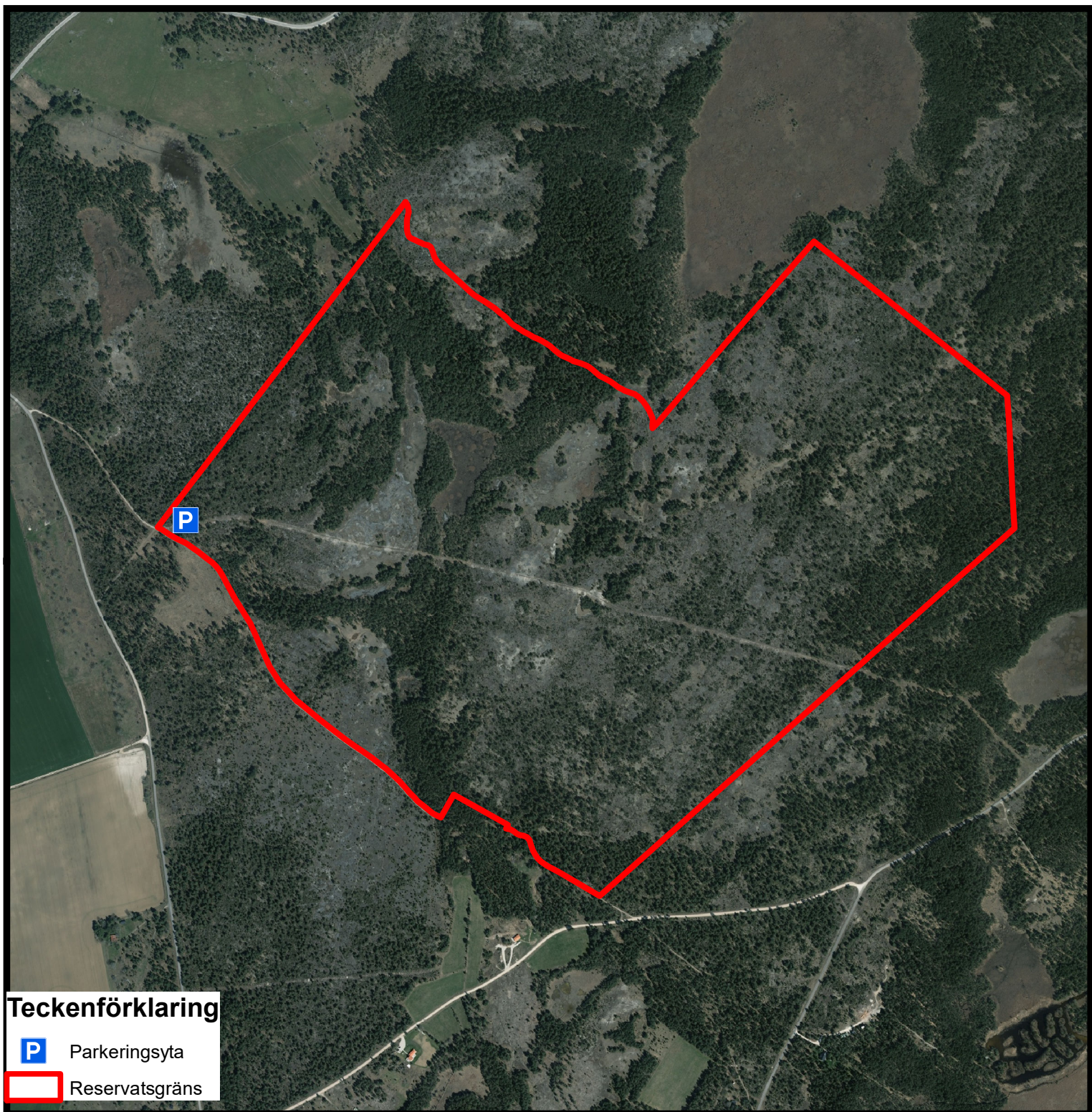
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Karta till beslutet
2. Skötselplan
3. Hur du överklagar beslutet

Karta tillhörande beslut om naturreservatet Hajdhagen

0 140 280 560 meter

Skötselplan för naturreservatet Hajdhagen

1. Beskrivning av området

Allmänt

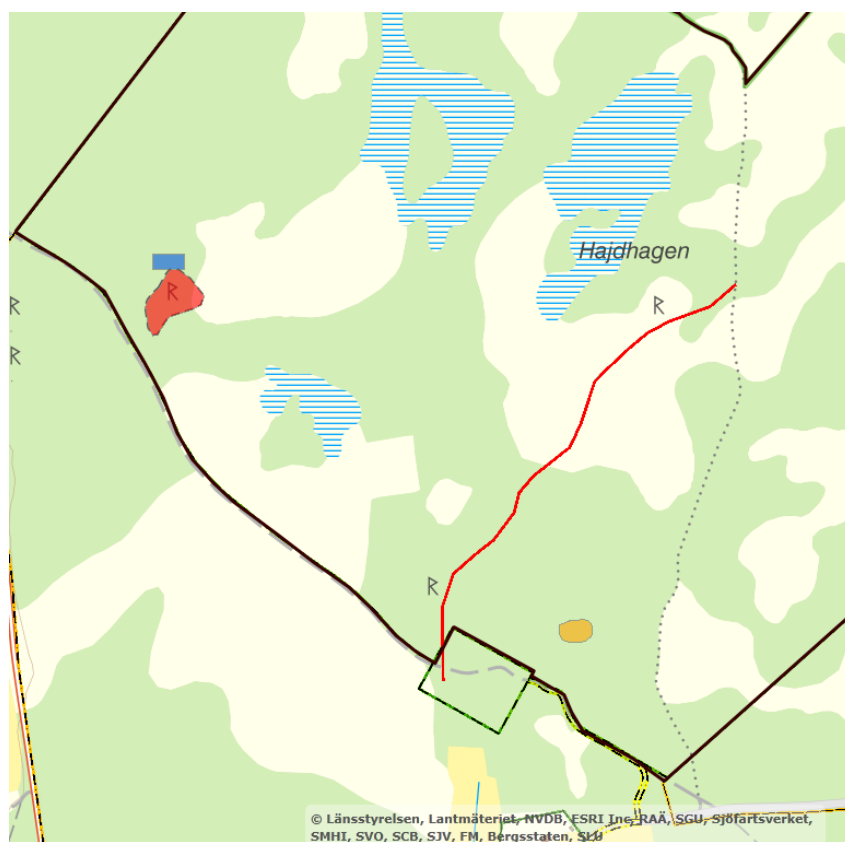
Hajdhagen ingår i nätverket Natura 2000 och ligger intill naturreservatet Hall-
Hangvar. Här finner du vidsträckta häll- och alvarmarker med inslag av gles
hällmarkstallskog, våtmarksmiljöer och skog på fuktig mark. På vintern och tidigt
om våren översvämmas stora delar av reservatets flacka delar. Under sommaren
torkar marken upp och då visar sig de torra alvarmarkerna som är den mest
förekommande naturtypen i reservatet. Området bär spår av äldre tiders bete och
småskalig täktverksamhet men känslan av orörd natur är påtaglig i hela reservatet.

Figur1. Naturavsnitt i Hajdhagen naturreservat.

Historisk markanvändning och kulturhistoriska värden

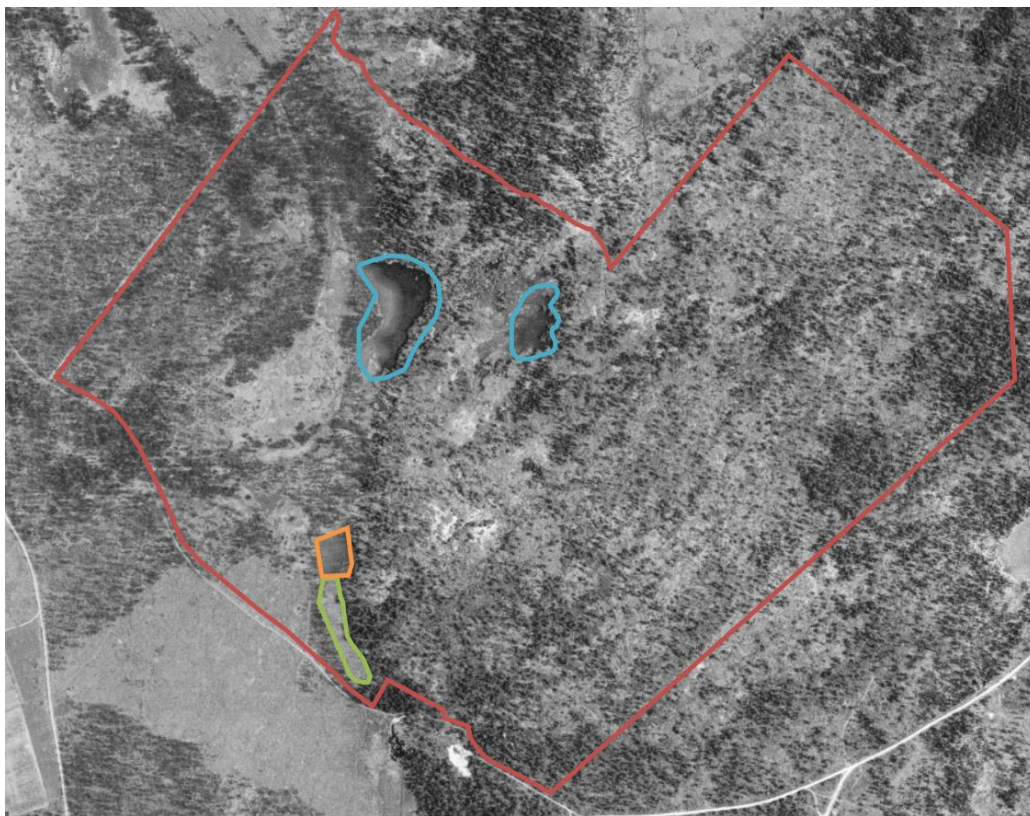
Figur 2 nedan visar kända fornlämningar och kulturhistoriska lämningar i reservatet. I västra änden (blå fyrkant i kartan) finns resterna av ett gammalt kalkbrott i form av en 0,5-1 meter djup fyrkantig grop (RAÄ nr Hangvar 295). Strax söder om det gamla brottet (röd polygon i kartan) finns ett gravfält med 43 stycken stenformationer (RAÄ nr Hangvar 283:1). I mitten av reservatet (rött streck i kartan) finns en gammal hålväg som i forna tider användes som landsväg (RAÄ nr Hangvar 301). Delar av vägen finns dokumenterad i skattdräggningskartan från 1697. I nedre änden av reservatet (gul polygon i kartan) finns äldre kulturhistoriska lämningar i form av stenformationer som inte bedömts vara fornlämningar (RAÄ nr Hangvar 444). Fornlämningarna bedöms i nuläget inte vara i behov av särskilda skötselåtgärder. Beslutet och skötselplanen tillåter framtida skötsel i form av röjning av vegetation som hotar att förstöra fornlämningarna. Reservatet bär spår från äldre tiders bete som äldre stängselrester men det var mycket länge sedan betet upphörde. Det historiska betet har format reservatets karaktär och bidragit till de öppna markerna. Denna skötselplan inkluderar extensivt bete som i viss mån motsvarar äldre tiders betespåverkan på markerna.

Figur 2. Karta som visar kända fornlämningar i reservatet.

Markhistorik

Figur 3 nedan visar ett flygfotografi från 1960-talet. Av det framgår att skogens utbredning i reservatet i stort varit oförändrad tills nu. För jämförelse mot hur där ser ut i dag se beslutskartan i bilaga 1. Våtmarkerna i områdets centrala del (inom blå cirkclar) hade öppna vattenspeglar och var inte lika igenvuxna som nu. I södra delen hade en bit av skogen nyligen avverkats inom grön linje) och här fanns en öppen mark (inom orange linje) som förmodligen användes som åker. I dag växer där täta slånbärsbuskage och skog. På flera platser i reservatet finner man rester av äldre stängsel som vittnar om en tidigare beteshävd. Skötselplanen syftar till att till viss del återskapa den struktur som ses i detta äldre foto.

Figur 3. Flygfotografi från 1960-talet.

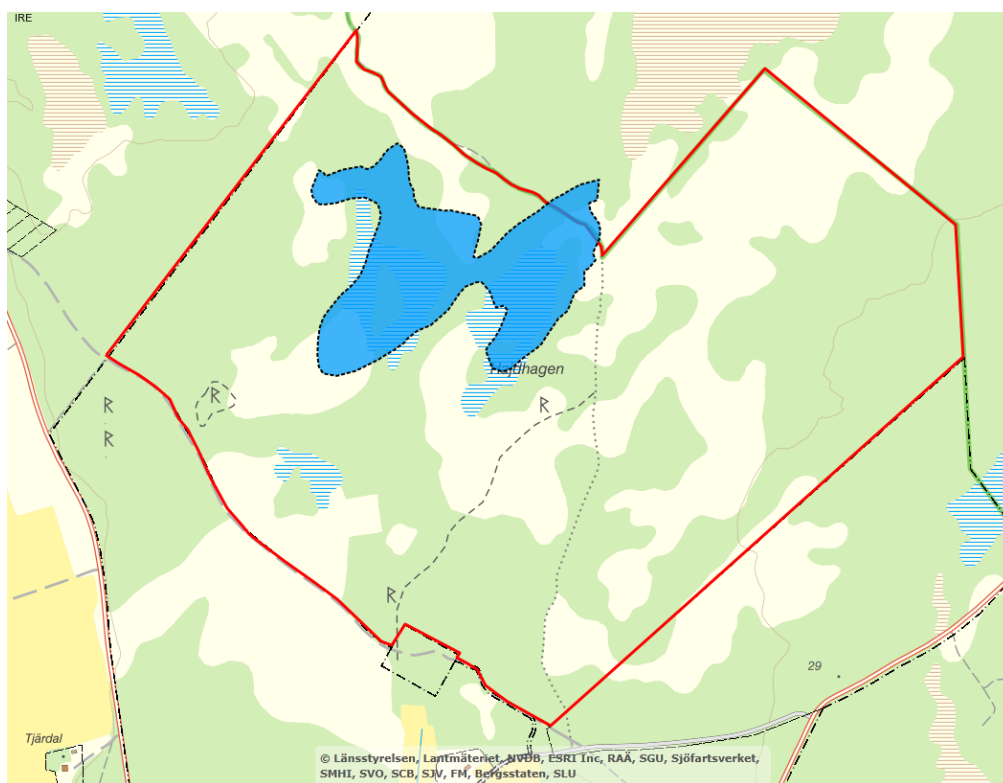
Geologi

Berggrunden ligger ytligt i hela reservatet och flacka, större sammanhängande öppna alvarmarker med grus, lera och berg i dagen är genomgående det som dominerar. Markytan är något kuperad framförallt i den nordvästra delen. Här och var finner man rester av forna tiders kalkbrytning i form av uthuggna formationer i marken. Vissa delar av reservatet täcks av ett tunt jordtäckte och i sydvästra delen förekommer inslag av sand.

Hydrologi

Reservatet innehåller flera olika typer av våtmarksmiljöer. I de djupare delarna dominerar ag och mot det ytligare finner man kalkfuktängar och rikkärsmiljöer. På vintern och våren är stora delar av reservatets flacka delar översvämmade. Fram emot sommaren torkar marken upp och ytvatten kvarstår då endast strax under vegetationen i reservatets agkärr, rikkärr och kalkfuktängar. För att tillgodose och säkra livsmiljöer för arter knutna till öppna småvatten tillåter beslutet och skötselplanen åtgärder som avser att skapa öppna vattenspeglar i de djupare delarna av reservatets våtmarker. Denna åtgärd återskapar till viss del våtmarkernas utseende till hur det såg ut på 1960-talet.

I reservatet finns ett 12 hektar stort våtmarksobjekt i värdeklass 2 (enligt klassificering 1-4, där 1 är högsta klass). Våtmarksobjektet bedöms inte vara i behov av särskilda skötselåtgärder. Beslutet och skötselplanen tillåter åtgärder för att återskapa öppna småvatten i de djupare delarna. Skötseln av reservatets våtmarker beskrivs under punkt 2 *Skötselområden med bevarandemål och åtgärder*.

Figur 4. Blått område visar våtmarksobjektet i reservatet.

Naturmiljö

Hajdhagen utgörs av flera olika naturmiljöer från tätare skogsklädda delar till öppna våtmarker och vegetationsfria basiska berghällar. Skogen utgörs av betespräglad barrskog med äldre tallar och senvuxna granar. I de torrare delarna finner man även inslag av rönn, oxel och ek. Frånvaron av skogsbruk är påtaglig och den extensiva skötseln har lett till att området har en god tillgång på äldre träd och död ved i olika steg i nedbrytningsprocessen. Det uteblivna betet har lett till att tidigare öppna och glest trädbevuxna delar nu växt igen med yngre tallskog och buskskikt av framförallt en börjar ta över i vissa delar.

Figur 5. Alvarmark i reservatet.

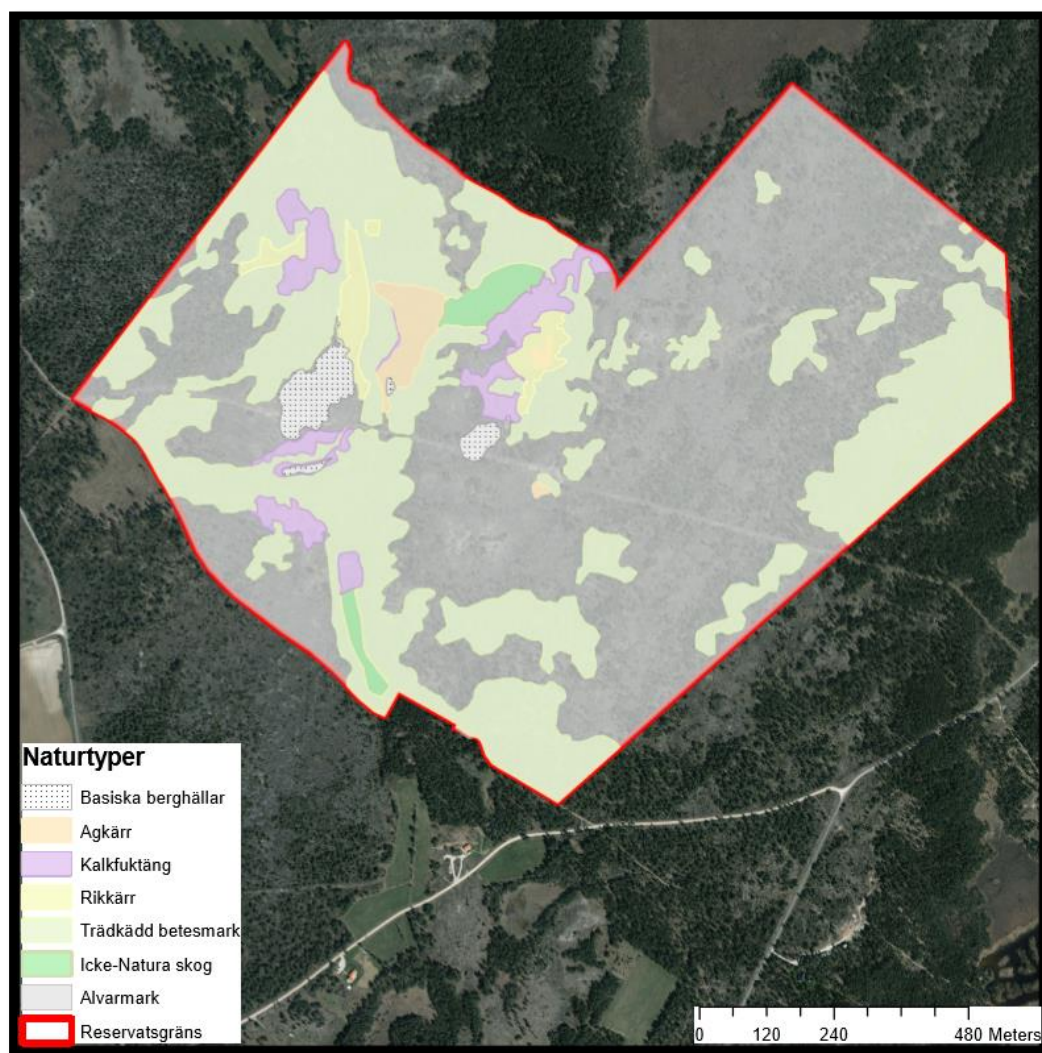
Vegetationen varierar mellan de olika naturmiljöerna. På de magra alvarmarkerna dominerar renlavar, murruta, mossor, stor -, gul -, och vit fetknopp, solvända, fältmalört, stenmalört, backtimjan, getrams och tulkört. Skogen som står på torrare marker har inslag av arter knutna till alvarmark. Här och var förekommer tunnare jordlager och där växer kranshakmossa, ljung, blåsippa och skogsknipprot. I den del av skogen som står på fuktigare mark växer pors, brakved, tuvor av blåtåtel och bredbladiga gräs. Våtmarkernas djupare partier domineras av ag med inslag av vattenbläddra och korvskorpionmossa. På våren när dessa delar håller öppna vattenmassor finner man här även vattenlevande djur som mindre vattensalamander, dykarbaggar, larver av nattsländor, blodigel och vattenspindel. I de ytligare delarna av våtmarkerna växer brakved, blåtåtel, älväxing, majviva, tätört, ängsvädd, rödklint, krissla och orkideer. Skötselplanen avser att bevara och i viss mån utveckla de befintliga naturmiljöerna för att stärka förutsättningarna för de arter som förekommer i reservatet. Vidare information om reservatets naturtyper återfinns under punkt 2 *Skötselområden med bevarandemål och åtgärder*.

Naturtyper

Naturreseptatet Hajdhagen har delats in i naturtyper enligt art- och habitatdirektivet. Denna indelning ligger till grund för reservatets skötselområden och kommer utgöra grunden för uppföljningen av naturvärdena i reservatet. De dominerande naturtyperna i reservatet är alvarmark och trädklädd betesmark. Den västra delen är mer variationsrik med inslag av basiska berghällar och våtmarker i form av kalkfuktängar, rikkärr och agkärr.

Inom naturreseptatet finns följande naturtyper (se kartan nedan):

6110 basiska berghällar, 6280 alvar, 6411 kalkfuktäng, 7210 agkärr, 7230 rikkärr, 9070 trädklädd betesmark och 9900 Icke-Natura skog.

Figur 6. Naturtyper i reservatet.

Landskapsperspektivet

Reservatet ligger inom värdetrakt för både kalkbarrskog och skogsbete. Det betyder att det finns gott om dessa två skogstyper i det närmast omgivande landskapet. Den planerade skötseln förväntas bibehålla och stärka dessa två skogstyper.

Naturreservatet Hajdhagen ligger i direkt anslutning till naturreservatet Hall-
Hangvar. Båda reservaten innehåller större områden med alvarmark och betespräglad kalkbarrskog. Genom att skydda sammanlänkade områden av liknande natur ökar chanserna för att arter kopplade till dessa ska kunna spridas, fortplanta sig och finnas kvar på Gotland även framöver. Naturreservatet Hajdhagen bidrar därmed till den gröna infrastrukturen.

Rödlistade arter

Reservatet hyser ett flertal rödlistade arter. En mer utförlig artlista finns under punkt 11 på sidan 19-20. Rekommenderad skötsel bedöms värna om de idag kända arterna. Då mer djupgående inventeringar ännu ej utförts bedöms reservatet kunna hålla flera i dagsläget okända hotade arter. Skötseln i reservatet kan i framtiden komma att anpassas till nya kunskaper om arters utbredning, förekomst eller deras krav på livsmiljön.

Tillgänglighet och Friluftsliv

Naturreservatet nås via en mindre bilväg som kommer in från väster och löper utmed reservatets södra gräns. Markerna är, om man bortser från de tätaste skogspartierna överlag lättvandrade. Reservatet ger besökaren upplevelsen av öppna alvarmarker, basiska hållar och äldre trädklädd betesmark.

Byggnader och anläggningar

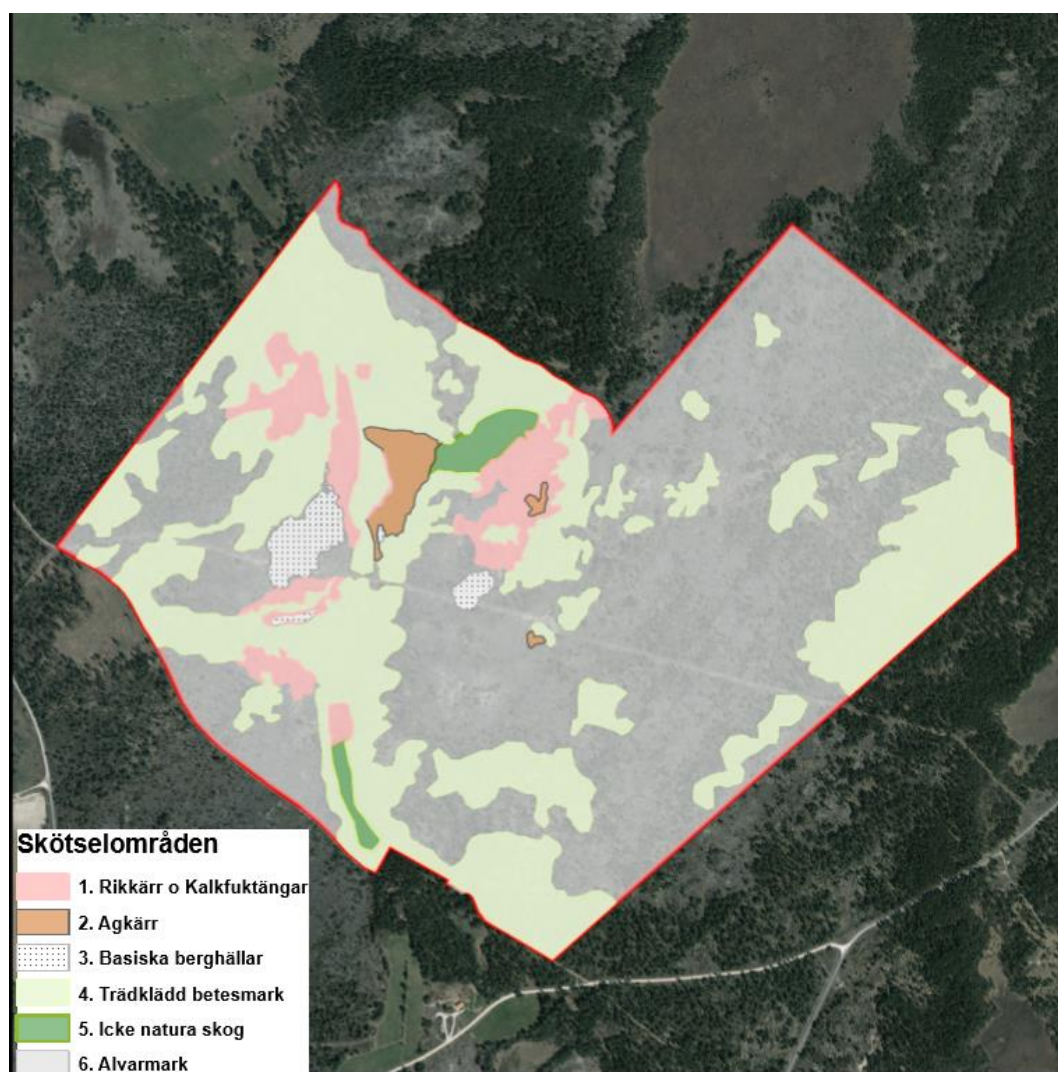
Genom reservatet går en nedgrävd kommunal VA ledning som syns i form av brunnsock samt luftningsrör. Ledningens sträckning framträder tydligt på flygfotot i beslutskartan.

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Generell skötsel för reservatet

Målet med skötselåtgärderna är att bevara och utveckla de naturvärden som finns. Detta innebär att skötseln i reservatet i framtiden kan komma att anpassas till nya

kunskaper om arters utbredning, förekomst eller deras krav på livsmiljön. Det övergripande målet med skötseln är att bevara reservatets naturtyper och i viss mån återställa naturmiljöer som växt igen på grund av utebliven hävd. Skogen ska behålla sin variation med tätare och glesare delar. Skötseln består i stort av extensivt bete och naturvårdsröjning av buskar (framförallt en och slån) för att hindra den pågående igenväxningen av reservatets alvarmarker. Röjning ska även ske i fuktängar som växt igen av slånärsbuskar och ag. Hydrologin ska bevaras intakt, dock får bryor grävas och brunnar borras om det behövs för att säkra vattentillgången för betsesdjuren i reservatet. I våtmarkernas djupare partier får småvatten etableras genom röjning av ag och underliggande rotfilt. Reservatet är indelat i sex skötselområden som framgår av skötselkartan i figur 7.

Figur 7. Karta över skötselområden i Hajdhagen naturreservat.

Skötselområde 1 Rikkärr och kalkfuktängar

Figur 8. Kalkfuktäng i reservatet.

Beskrivning

I reservatets västra del finns rikkärr och kalkfuktängar. Stora delar av dessa områden översvämmas under vinter och vår. Fram emot sommaren torkar markerna upp och vissa delar torkar upp helt. Ytvatten påträffas då endast i bottenskiktet. Rikkärren och kalkfuktängarna omges delvis av buskbårdar i bryn mot skog och alvarmark och här och var finns inslag av sälg och vide. Dessa marker är i dagsläget öppna utan rådande igenväxtningsproblematik. Karaktärsarter är: blåtåtel, älväxing, ängsvädd, krissla, tätört, majviva, kärrlilja, flugblomster, Jungfru Marie nycklar, johannesnycklar, tvåblad, kärrknipprot, och ängsnycklar. I det sparsamma buskskiktet växer pors och brakved. I de djupare partierna dominerar ag. I sydvästra delen finns en fuktäng som till stora delar växt igen med slånårsbuskar (se naturtypskartan i figur 6). Den är helt omgiven av en tät bård av slån och brakved. Rödlistade arter knutna till reservatets rikkärr och kalkfuktängar är silversmygare och loppstarr.

Bevarandemål

Rikkärren och fuktängarna med dess funktioner och öppna, solbelysta struktur ska bevaras. Gynnsamma förhållanden för karaktärsarter och rödlistade arter ska bibehållas. Ag och buskvegetation kan förekomma i viss mån men är ej ett dominerande inslag. Rikkärren och kalkfuktängarna kan ha en omgivande, inte allt för tät buskbård mot omgivande marker. Hydrologin ska bevaras.

Skötselåtgärder

Extensivt bete. Vid en eventuell framtida igenväxtningsproblematik får markerna slås maskinellt eller manuellt med fokus på att hålla tillbaka igenväxning av ag, buskar och sly. Tidigt blommande buskar som sälg och vide som växer i rikkärren och fuktängarnas utkanter ska i viss mån sparas. I den sydvästra kalkfuktängen, där slånbärsbuskarna tagit över ska buskröjning ske över hela ytan. Målet är att avlägsna buskvegetationen i fuktängen och lätta upp de i dag täta omgivande buskklädda kanterna mot omgivande skog och alvarmark. På sikt ska marken skötas på samma sätt som de övriga kalkfuktängarna, dvs genom extensivt bete alternativt genom maskinell- eller manuell röjning vid behov.

Skötselområde 2 Agkärr

Figur 9. Agkärr i reservatet.

Beskrivning

I reservatet finns tre agkärr. Dessa delar har tidigare utgjorts av öppna småvatten som växt igen de senaste 60 åren. I dagsläget översvämmas de under vinter och vår för att under sommaren torka upp och endast hålla vatten strax under vegetationen. Karaktärsarter är: mindre vattensalamander, vattenspindel, blodigel (framför allt tidigare på våren när markvattnet står högre), ag, höstspira, korvskorpionmossa och dvärg- alt. dybläddra. Agbestånd förekommer även som ett inslag i reservatets rikkärr och fuktängar. Den rödlistade gotlandssnoken förekommer i agkärren.

Bevarandemål

Agkärren ska hållas öppna med endast ett mindre inslag av buskvegetation. Gynnsamma förhållanden för karaktärsarter och rödlistade arter ska bibehållas.

Önskvärt är att de djupa delarna håller en vattenspegel under sommaren (så som det såg ut under 60-talet) då detta ökar kärrens och reservatets variation av naturmiljöer och förbättrar förutsättningarna för de förekommande arter som är kopplade till öppna småvatten.

Skötselåtgärder

Området betas extensivt tillsammans med omgivande skog och alvarmark. Öppna småvatten får etableras i de djupaste delarna genom återkommande borttagning av vegetation och rotfilt samt grävning i begränsade delar. Denna åtgärd ska föregås av inventering av de aktuella platserna och ordentlig planering så inga naturvärden riskerar förstöras vid ingreppet. Åtgärden skall främst genomföras i agkärrens centrala delar då det i utkanterna av agkärren kan finnas en bård med miljöer lämpliga för orkidéer och andra hotade arter, vilka kan skadas av oförsiktiga åtgärder i denna del. De öppna småvattnen kan sedan användas som brya/vattenhål för de betande djuren. Vid framtida behov får röjning av busk och slyvegetation ske.

Skötselområde 3 Basiska berghällar

Figur 10. Basiska berghällar i reservatet.

Beskrivning

Släta berghällar endast sparsamt bevuxna med mossor och lavar. Stora delar översvämmas under vinter och vår.

Bevarandemål

Berghällarna ska hållas öppna.

Skötselåtgärder

Det extensiva betet bedöms kunna hålla hållarna öppna. Framtida naturvårdsröjning av vegetation och buskar får ske om det bedöms nödvändigt.

Skötselområde 4 Trädklädd betesmark

Figur 11. Skog på fuktigare mark i reservatet.

Beskrivning

Trädklädd betesmark på torr till fuktig mark. Skogen utgörs av äldre barrskog med tall och senvuxna granar. I de torrare delarna finner man även inslag av rönn, oxel och ek samt inslag av arter knutna till alvarmark. Här och var förekommer tunnare jordlager och där växer kranshakmossa, ljung, blåsippa och skogsknipprot. I den del av skogen som står på fuktigare mark växer pors, brakved, tuvor av blåtåtel och bredbladiga gräs. Frånvaron av skogsbruk är påtaglig och den extensiva skötseln har lett till att reservatet har en god tillgång på äldre träd och död ved i olika steg i nedbrytningsprocessen. Det uteblivna betet har lett till att tidigare öppna och glest trädbevuxna delar nu växt igen med yngre tallskog och buskskikt av framförallt en börjar ta över i vissa delar.

Bevarandemål

Trädklädd betesmark där förnygring av samtliga nu förekommande trädslag är gynnsam. Skogens strukturer och funktioner ska bibehållas. Död ved ska förekomma i gynnsam omfattning men inte hindra de betande djuren. Buskskiktet ska inte tillåtas ta över.

Skötselåtgärder

Extensivt bete och naturvårdsröjning i buskkiktet. På längre sikt kan även plockhuggning och ringbarkning ske för att frilägga trängda grövre träd och för att skapa liggande och stående död ved. Vid skapande av död ved bör man eftersträva att göra detta koncentrerat.

Skötselområde 5 Icke natura skog

Figur 12. Icke natura skog i reservatet.

Beskrivning

70-årig barrskog på torrare mark. Skogen har inslag av arter knutna till alvarmarken och liknar de torrare delarna av den trädklädda betesmarken men står tätare och saknar äldre träd.

Bevarandemål

Skogen bedöms att på sikt komma att utvecklas till trädkläddbetesmark med höga naturvärden likt den omgivande äldre skogen.

Skötselåtgärder

Extensivt bete och naturvårdsröjning i buskkiktet. De tätare partierna kan röjas på sly så djuren lättare kommer in. Tall i solexponerade, vindskyddade lägen får röjas fram. På sikt kan skogen gallras i takt med att träden växer sig större och skogen växer sig tätare. På längre sikt kan även plockhuggning och ringbarkning

ske för att skapa stående och liggande död ved samt för att frilägga trängda grövre träd. Vid skapande av död ved bör man eftersträva att göra detta koncentrerat.

Skötselområde 6 Alvarmark

Figur 13. Alvarmark i reservatet.

Beskrivning

Alvarmarken är den mest dominerande naturtypen i reservatet. Skötselområdet inkluderar partier med senvuxna tallar och enar, grusalvar, berg i dagen, karstsprickor och kuperade bergspartier med inslag av rönn, oxel och ek. Död ved i olika steg i nedbrytningsprocessen förekommer över hela området. De flacka delarna översvämmas under vinter och vår men torkar upp helt under sommaren. Marken är överlag öppen men i vissa delar är igenväxning av framför allt en och slånbärsbuskar påtaglig. Markskiktet är i vissa delar helt täckt av lavar och mossor. Karaktärsarter är: renlav, islandslav, masklav, kruskalkmossa, murruta, alvararv, stenkrassing, vit-, gul- och stor fetknopp, tulkört, getrams, stenmalört, rödklint, liten sandlilja, alvargräslök, grusslok, en, oxel och tall. Rödlisterade arter knutna till reservatets alvarmark är: backtimjan, ljus solvända, apollofjäril, ängsnätfjäril och svartfläckig blåvinge.

Bevarandemål

Stora delar ska utgöras av glest bevuxna ytor med berg och grus i dagen. Mindre ytor med tätare vegetation får finnas spritt i området. Gynnsamma förhållanden för karaktärsarter och rödlisterade arter ska bibehållas. Död ved ska förekomma spritt i skötselområdet.

Skötselåtgärder

Extensivt bete samt röjning av buskskiktet med fokus på att gallra bort en och slånbuskage i de tätaste delarna. Betsdjurens tramp bedöms även kunna öppna upp det partivis täta lav- och mosstäcket.

Bete

För att underlätta för djurhållare kan betet i Hajdhagen ske i samverkan med bete av intilliggande marker som betas i dag. Inför betet ska området stängslas. Ståttor samt självstängande grindar underlättar tillträdet för besökarna under betessäsongen. Borring efter vatten och grävning av bryor för att tillgodose de betande djuren i reservatet får ske i samförstånd med markägaren. Betsdjuren ges tillträde till hela reservatet. Röjning av buskskiktet i de mer tätbevuxna delarna underlättar för de betande djuren.

Kultur och Fornminnen

Reservatets fornminnen bedöms idagsläget ej vara i behov av särskilda skötselåtgärder. Om det i framtiden uppstår problem med att buskar och träd börjar växa i fornlämningarna får röjning ske.

Tillgänglighet och friluftsliv

De öppna alvarmarkerna gör reservatet lättvandrat. Endast de trädklädda delarna som står på fuktigare mark samt den idag igenväxta kalkfuktängen i sydvästra delen av reservatet är svårforcerade. Hajdhagen kan i framtiden komma att utgöra en del av en längre vandringsled som planeras att gå i genom bland annat Hall- Hangvar naturreservat. Inför betet kommer reservatet att stängslas in. Ståttor samt självstängande grindar gör reservatet tillgängligt under betesperioden. I västra änden av reservatet tillåts parkering (se beslutskartan i bilaga 1). Ytan ska ej grusas eller asfalteras utan endast hållas fri från högre vegetation.

3. Information

Information om reservatet ska finnas på informationstavlor i reservatet samt på länsstyrelsens hemsida och på Naturvårdsverkets internetsida ”skyddad natur”.

4. Bränder och brandbekämpning

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete sker i försiktighet och i samråd med reservatsförvaltaren.

5. Jakt

Rätten till jakt inom reservatet inskränks inte av reservatsbeslutet. Jaktutövandet får dock inte ske i strid med reservatsbestämmelserna.

6. Förvaltning och tillsyn

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har ansvar för att skötseln i reservatet följer fastställd skötselplan. Länsstyrelsen har även den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kapitlet miljöbalken. Det innebär att länsstyrelsen ska övervaka att föreskrifter samt eventuellt givna dispenser och tillstånd följs.

Länsstyrelsen kan teckna avtal med markägare eller annan part för utförandet av bevarande- och skötselåtgärder och/eller tillsyn.

7. Markering av reservatets gräns

Reservatsgränsen ska utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (Naturvårdsverkets handbok "Att skylta skyddad natur", s 88-101).

8. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation och övervakning ska ske i enlighet med det program som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport "Uppföljning av skyddade områden i Sverige".

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder och har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål samt gynnsam bevarandestatus.

9. Revidering av skötselplan och framtida skötselbehov

En översyn av skötselplan bör göras inom 20 år för att bedöma behovet av en revidering av planen. Länsstyrelsen bedömer att denna skötselplan bidrar till en förvaltning av de biologiska värden som idag förekommer i reservatet. Skötseln kan komma att anpassas för att möta framtida behov av skydd för att gynna den biologiska mångfalden.

10. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Tabell 1. Tabellen visar skötselåtgärder. 1 är högst prioritet, 2,3 och 4 prioriteras lägre.

Åtgärd	Prio	Var (skötselområde)	Vem	Frekvens
Information på Länsstyrelsens hemsida	1	Länsstyrelsens hemsida	Förvaltaren	Engångsåtgärd
Utmärkning av reservatsgräns	1	Hela reservatet	Länsstyrelsen	Engångsåtgärd
Uppsättning av informationstavlor	1	Intill parkeringsytan samt strategiska platser vid ingångar till reservatet	Förvaltaren	Engångsåtgärd
Upprättande av parkeringsyta genom röjning av busk- och fältvegetation	1	Se beslutskarta i bilaga 1	Förvaltaren*	Engångsåtgärd. Underhåll vartefter.
Uppsättning av stängsel för bete med stättor och självstängande grindar.	2	Hela reservatet	Förvaltaren*	Engångsåtgärd. Underhåll vartefter.
Röjning av buskvegetation	2	Skötselområde 5 och 6 samt i område 1 med fokus på den igenvuxna kalkfuktängen i sydvästra delen av reservatet.	Förvaltaren*	Vid behov.
Extensivt bete.	2	Hela reservatet	Förvaltaren*	Hela växtperioden.
Röjning av ag i rikkärr och kalkfuktängar.	2	Skötselområde 1	Förvaltaren*	Vid behov där bete inte räcker för att hålla tillbaka agen.

Etablering av öppna småvatten i agkärr	3	Skötselområde 2	Förvaltaren*	Engångsåtgärd med efterföljande vegetationsklippning om betet inte lyckas bromsa igenväxningen
Maskinell eller manuell klippning av fältvegetation.	4	Skötselområde 1	Förvaltaren*	Vid framtida behov, om bete uteblir.
Naturvårdsröjning av sly och buskar med fokus på de mer öppna delarna samt för att öppna upp runt trängda grövre träd i skogen.	4	Hela reservatet	Förvaltaren*	Vid framtida behov.
Plockhuggning för att frilägga trängda grövre träd.	4	Skötselområde 4 och 5	Förvaltaren*	Vid framtida behov.
Uppföljning.	4	Hela reservatet	Förvaltaren	Återkommande enligt riktlinjer.

*Förvaltaren eller annan som förvaltaren tecknar avtal med.

11. Artlista

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter samt vissa andra naturvårdsintressanta arter inom naturreservatet Hajdhagen presenteras i tabell 2 nedan. Informationen är inhämtad från Artportalen den 4 september 2019 samt från besökares observationer. Förteckningen ska ses som exempel på arter som förekommer inom reservatet, d.v.s. den gör inte anspråk på att vara fullständig.

Rödlistekategorier enligt den nationella rödlistan fastställd av Artdatabanken 2015.

Rödlistekategori:

- VU = sårbar (vulnerable)
- NT = nära hotad (near threatened)

En signalart är en art som signalerar höga naturvärden i skog. Karaktärsarter är "vanliga" arter som utmärker (definierar) en naturtyp. Fridlysta arter är fredade enligt artskyddsförordningen.

Tabell 2. Några av de intressanta arter som påträffats i naturreservatet.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödliste-kategori/status
Kärlväxter		
<i>Ophrys insectifera</i>	Flugblomster	Signalart
<i>Epipactis helleborine</i>	Skogsknipprot	Signalart
<i>Dactylorhiza maculata</i> subsp. <i>maculata</i>	Jungfru Marie nycklar	Signalart
<i>Orchis militaris</i>	Johannesnycklar	Karaktärsart
<i>Neottia ovata</i>	Tvåblad	Karaktärsart
<i>Epipactis palustris</i>	Kärrknipprot	Karaktärsart
<i>Succisa pratensis</i>	Ängsvädd	Karaktärsart
<i>Pinguicula vulgaris</i>	Tätört	Karaktärsart
<i>Gymnadenia conopsea</i>	Brudsporre	Fridlyst
<i>Neotinea ustulata</i>	Krutbrännare	Fridlyst
<i>Platanthera bifolia</i>	Nattviol	Fridlyst
<i>Dactylorhiza incarnata</i> ssp. <i>incarnata</i>	Äkta ängsnycklar	Fridlyst
<i>Anacamptis pyramidalis</i>	Salepsrot	NT
<i>Primula farinosa</i>	Majviva	NT
<i>Thymus serpyllum</i>	Backtimjan	NT
<i>Helianthemum nummularium</i> ssp. <i>nummularium</i>	Ljus solvända	NT
<i>Fumana procumbens</i>	Gotlandssolvända	NT
<i>Crepis praemorsa</i>	Klasefibbla	NT
<i>Ranunculus polyanthemos</i> ssp. <i>×polyanthemoides</i>	Ängssörblomma	NT
<i>Carex hostiana</i>	Ängsstarr	NT
<i>Carex pulicaris</i>	Loppstarr	VU
<i>Potentilla incana</i>	Gråfingerört	EN
Lavar		
<i>Lecanactis abietina</i>	Gammelgranslav	Signalart
Insekter		
<i>Ergates faber</i>	Smedbock	NT
<i>Maculinea alcon</i>	Svartfläckig blåvinge	NT
<i>Cupido minimus</i>	Mindre blåvinge	NT
<i>Hesperia comma</i>	Silversmygare	NT
<i>Melitaea cinxia</i>	Ängsnätfjäril	NT
<i>Parnassius apollo</i>	Apollofjäril	NT

Reptiler		
<i>Natrix natrix gotlandica</i>	Gotlandssnok	NT

Apollofjäril, Hajdhagen i augusti 2019.

Gotlandssnok, Hajdhagen i april 2019.

12. Litteraturlista

ArtDatabanken. 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. Artdatabanken SLU, Uppsala.

Artportalen, ArtDatabanken SLU 2019-09-04.

Gotlands Botaniska Förening, muntlig information rörande arter i reservatet.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 2006. *Strategi för formellt skydd av skog i Gotlands län*.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 2016. *Strategi och handlingsplan för skyddade områden som en resurs för friluftslivet 2017–2019*.

Naturvårdsverket. 2003. *Att skylta skyddad natur – en vägledning om skyltar, foldrar, vägvisning, gränsmarkering och Internet*.

Naturvårdsverket. 2010. *Uppföljning av skyddade områden i Sverige*. Rapport 6379.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. 2017. *Nationell strategi för formellt skydd av skog – reviderad version 2017*.

Skogsstyrelsen. 2015. *Signalarter: indikatorer på skyddsvärd skog*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Överklagandehänvisning

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du **skriftligen** överklaga beslutet hos Regeringen. **Observera att du ska skicka eller lämna överklagandet till Länsstyrelsen i Gotlands län, 621 85 Visby. Du kan även skicka in överklagandet via e-post till gotland@lansstyrelsen.se.** Det ska du göra därför att länsstyrelsen måste pröva om överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare till Regeringen.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be om att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det Regeringen som beslutar om tiden kan förlängas eller inte.

Om någon annan part överklagar beslutet, till exempel en kommun eller annan myndighet, är tiden **tre veckor från det datum som står på beslutet**.

Ditt överklagande ska innehålla:

- vilket beslut som överklagas, beslutets datum och diarienummer
- hur du vill att beslutet ska ändras
- varför du anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt

Skriv också följande uppgifter, om du inte tidigare lämnat dem:

- personnummer
- adress till bostaden
- telefonnummer där du kan nås
- eventuellt övriga uppgifter som behövs för att man ska kunna skicka handlingar till dig
- Om du har handlingar eller annat som du anser stöder din uppfattning, bör du skicka med kopior på dessa.
- Ombud
- Du har rätt att anlita ett ombud för att sköta överklagandet åt dig. I så fall ska ombudet underteckna skrivelsen, bifoga en fullmakt i original från dig samt uppges sitt namn, adress och telefonnummer.
- Ytterligare upplysningar
- Behöver du veta mer om hur du ska göra, går det bra att ringa till Länsstyrelsen, 010-223 90 00. **Fråga efter den som varit föredragande i beslutet.**